

Форма прошедшего времени: (الفعل الماضي) *фаъала* «он-сделал». Означает, что действие происходило в прошлом по отношению к моменту говорения или какой либо точке в прошлом или будущем. Форма настоящего-будущего времени (الفعل المضارع) *фаъалу* «он делает», «он будет делать». В этой работе условно для краткости мы называли эту форму настоящим временем. Для точного выражения будущности применяется специальная частица *سا* или ее краткая форма *سا*. Последняя, как и все однобуквенные частицы, пишется слитно с последующим словом. Причем полная форма используется как показатель дальнего будущего.

Форма повеления, императив (الفعل امر) *фаъал* «*делай*»). В отличие от русского языка глагол не имеет неопределенной, безличной формы. В качестве словарной формы используется наиболее простая форма глагола прошедшего времени единственного числа третьего лица (الفعل الماضي) *фаъала* «он-сделал»), которая в словарях условно переводится неопределенной формой «*делать*» неличной формы глагола. Арабский глагол обязательно включает в себя наименование лица, и потому сам по себе уже составляет предложение (совокупность деятеля и действия). Неличных форм глагола в европейском понимании в арабском языке нет. Однако если после глагола следует наименование деятеля самостоятельным словом, например, *سافر* *са:фара* *л-мухандису:н* «*Инженеры уехали*», то глагол употребляется в единственном числе независимо от числа деятеля (буквально: *уехал инженер*). Арабский глагол спрягается по лицам и числам. Окончания глаголов, показывающие лицо, в арабской грамматике считаются слитными местоимениями [4, с. 10, 34, 38, 61].

ЛИТЕРАТУРА

1. Баранов В. А. Учебное пособие [для ин-тов и фак-тов иностр.] / В. А. Баранов. – М. : Высшая школа, 1990. – 253 с.
2. Бреус Е. В. Основы теории и практики перевода с русского языка на английский / Е. В. Бреус. – М. : УРАО, 2002. – 208 с.
3. Джамиль Я. Ю. Литературный арабский язык / Я. Ю. Джамиль. – М. : КАРО, 2006. – 136 с.
4. Кузьмин С. А. Учебник арабского языка / С. А. Кузьмин. – М. : Восточная литература, 2001. – 300 с.

*Г. Ставертій,
студентка 5 курсу факультету лінгвістики та перекладу,
Міжнародний гуманітарний університет;
керівник – д-р філол. наук, проф. І. В. Ступак*

КОНЦЕПТ «ДОБРО» В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Розширення меж лінгвістичної науки відбулось завдяки залученню суспільного контексту знань про внутрішній світ людини, центр лінгвістичних досліджень, таким чином, зсунувся в сферу когнітивних інтересів. Когнітивний підхід до вивчення мови полягає на сьогоднішній день у тому, що людина як носій певного досвіду та знань відіграє важливу роль у формуванні мовних значень. Саме аспект когніції, коли важливі структури знань об'єктивовані в мовній формі, визначає ряд завдань когнітивної лінгвістики, однією з яких є «вивчення відображеної в мові системи знань» [1, с. 3].

Концепт – основний осередок культури в ментальному світі людини, який характеризується складною структурою. З одного боку, до нього належать усі будові поняття, з іншого боку – все те, що і робить його фактом культури, тобто вихідна форма (етимологія); стисла до основних ознак змісту історія; сучасні асоціації; оцінки [5, с. 43].

Концепт відповідає уявленню про ті сенси, якими оперує людина в процесах мислення і які відображають зміст досвіду і знання, зміст результатів усієї людської діяльності та процесів пізнання світу у вигляді якихось «квантів» знання. Концепти виникають в процесі побудови інформації про об'єкти та їх властивості; причому ця інформація може включати відомості про об'єктивний стан справ в світі [3, с. 91]. Об'єктивний світ сприймається людиною з точки зору його ціннісного характеру. «По суті все різноманіття предметів людської діяльності, суспільних відносин та включених в цей круг природних явищ може сприйматися в якості об'єктів ціннісного ставлення, тобто оцінюватися з погляду етичних категорій добра та зла, істини та не істини, краси чи погортворності, дозволеного або забороненого, справедливого та несправедливого тощо». Ціннісний аспект тісно пов'язаний з пізнавальною діяльністю людини, «в самих ціннісних категоріях відображені орієнтації знань, інтересів та уподобань різних суспільних груп та особистостей» [6, с. 345].

Поняттєва категорія «добро» у вищому ступені релевантна як для носіїв англійської, так і для носіїв української мови. Сама наявність слова *добро* в українській мові та *good* в англійській вказує на наявність відповідних концептів у концептосфера цих культур. Аналіз концепту «добро» передбачає звернення до світогляду людини, тому що він лежить в основі світогляду та, певною мірою, створює особистість.

Термін «картина світу» можна віднести до фундаментальних, який відображає специфіку людини, її існування в світі, взаємостосунки зі світом, найважливіші умови її існування в світі. В свідомості людей, які належать тому чи іншому національному колективу, складається та передається із покоління в покоління свій образ картини світу, навколишньої об'єктивної дійсності. Картина світу, на думку багатьох лінгвістів, – вихідний глобальний образ світу, який репрезентує сутнісні властивості світу у розумінні її носіїв, лежить в основі світогляду людини та є результатом усієї її духовної активності.

Отже ідея мовної картини світу включає в себе дві пов'язані між собою, проте відмінні думки: 1) картина світу, яку пропонує мова, відмінна від «наукової» (для позначення цього явища використовується термін «наївна картина світу») та 2) кожна мова «малює» свою картину, яка відображає дійсність не так як це роблять інші мови [2, с. 40].

Фразеологічна картина світу виступає як сукупність знань про світ перш за все на рівні буденної свідомості, а тому становить собою наївну картину світу. В стійких оборотах мови закріплюються типові фрагменти дійсності, переосмислення так, що за ними стоять лише суттєві зв'язку. Ці ситуації стають стереотипом поведінки людей, обумовленим культурно-національним світобаченням. Фразеологізми виникають у національних мовах на основі такого образного представлення дійсності, яке відображає побутово-емпіричний, історичний або духовної досвід мовного колективу, безумовно пов'язаний з його культурними традиціями, бо «суб'єкт номінації та мовленнєвої діяльності – це завжди суб'єкт національної культури».

Країнознавча цінність фразеологізмів складається з трьох складових:

1) фразеологізми відображають національну культуру. Деякі з таких слів належать до числа безеквівалентних.

2) англійські фразеологізми відображають національну культуру нерозчленовано, комплексно, всіма своїми елементами, узятими разом, тобто своїми фразеологічними значеннями.

3) фразеологізми відображають національну культуру своїми прототипами, оскільки генетично вільні словосполучення описували певні звичаї, традиції, особливості побуту і культури, історичні події та багато іншого.

Поняття «добро» належить до найважливіших категорій, які викликають особливий інтерес для дослідження національно-культурної специфіки певного етносу. Адже добро є однією з найвищих цінностей буття, з важливих моральних категорій. Поняттям «добро» оцінюються всі морально-позитивні явища дійсності, включаючи оцінку різних видів діяльності, поведінки, окремих учинків та особистих якостей індивіда. Тому загальнооцінні одиниці мають універсальний характер, оскільки репрезентують знання про загальну оцінку – добро [4, с. 154–157; 7, с. 156].

Концепт «добро» розглянуто у руслі когнітивного підходу, спираючись на думку про те, що неможливо вивчати мову у відриві від когнітивної діяльності, пам'яті, уваги, соціальних зв'язків особистості та інших аспектів досвіду. На мою думку, відображення цього концепту у лексичних одиницях відбувається в англійській та українській лінгвокультурах по-різному. Незважаючи на універсальність концепту «добро», він характеризується специфічними рисами в кожній культурі.

Зіставне дослідження концепту «добро» в українській та англійській мовах сприяє розкриттю спільного та відмінного у їхній семантиці, виявленню співвідносних слів у двох мовах, з'ясуванню системних зв'язків складників поля та його структури в обох мовах.

Під час даного дослідження нами було проаналізовано 78 фразеологізмів зі словом «добро» в українській мові та 156 фразеологізмів зі словом «good» в англійській мові. Після тлумачення поняття «добро/ good» нами були зроблені наступні висновки.

В українській мові тлумачення фразеологізмів зі словом «добро» найчастіше виражається у значенні: *майно, багатство, позитивна ознака, моральні цінності, настанова, найвища цінність, моральна якість, цінність, турбота про інших, соціальні потреби, оцінка навколишнього світу, насолода життям та задоволення*. Слово «добро» у розглянутих 78 фразеологізмах виражається *іменником* (26), *прикметником* (32), а також *прислівником* (20).

В англійській мові тлумачення фразеологізмів зі словом «good» найчастіше виражається у значенні: *користь, майно, добро, позитивна інформація та ознака, корисні навички, можливість, добрий, охайний, той, що має добру славу, гарний, корисний, міцний та добре*. Слово «good» у розглянутих 156 фразеологізмах виражається *іменником* (28), *прикметником* (127), а також *прислівником* (1).

У ході дослідження нами було виявлено, що концепт «добро» в українській та англійській мовній картині світу співпадає за значенням тільки у підгрупах, що означають *майно та позитивну ознаку*. Проте відповідників за значенням у розглянутих мовах не знайдено у підгрупах, що означають *користь, добро, позитивну інформацію, корисні навички, можливість, добрий, охайний, той, що має добру славу, гарний, корисний, міцний, добре, багатство, моральні цінності, настанови, найвищі цінності, цінності, моральні якості, турботу про інших, соціальні потреби, оцінку навколишнього світу, насолоду життям та задоволення*.

Працюючи над цією роботою, нами було встановлено, що фразеологізми зі словом «добро/ good» тлумачаться здебільшого по-різному в українській та англійській мові.

Ця розбіжність зумовлена особливостями історичного та культурного розвитку народів, під впливом яких формувалося у національній свідомості уявлення про добро.

ЛІТЕРАТУРА

1. Болдырев Н. Н. Концептуальное пространство когнитивной лингвистики [Электронный ресурс] / Н. Н. Болдырев. – Режим доступа: <http://www.philol.msu.ru>
2. Воркачев С. Г. Счастье как лингвокультурный концепт / С. Г. Воркачев. – М. : Гнозис, 2004. – 240 с.
3. Костомаров В. Г. Языковой вкус эпохи / В. Г. Костомаров. – СПб. : Златоуст, 1999. – 217 с.
4. Кубрякова Е. С. Краткий словарь когнитивных терминов / Кубрякова Е. С., Демьянков В. З., Панкрац Ю. Г., Лузина Л. Г. – М. : Филол. ф-т МГУ им. М. В. Ломоносова, 1997. – 245 с.
5. Лагоденко Д. В. Образна основа фразеологізмів як спосіб осмислення дійсності / Д. В. Лагоденко. – М. : Вестник МГОУ, 2009. – 156 с.
6. Мова : науково-теоритичний часопис // Питання фразеології. – 2009. – № 14. – 158 с.
7. Степанов Ю. С. Константы : словарь русской культуры / Ю. С. Степанов. – М. : Школа «Языки русской культуры», 2001. – 990 с.
8. Философский энциклопедический словарь [Е. Ф. Губский и др.]. – М. : ИНФРА-М, 1997. – 574 с.

О. Стоцька,

*студентка 5 курсу факультету лінгвістики та перекладу,
Міжнародний гуманітарний університет;
керівник – канд. філол. наук, доц. О. А. Мартинюк*

ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСОБИ УТВОРЕННЯ ГУМОРУ В КНИЗІ Л. КЕРРОЛЛА «АЛІСА В КРАЇНІ ЧУДЕС»

Серед відомих класичних творів для дітей, багаторазово перекладених українською і російською мовами, казка-повість Л. Керролла «Пригоди Аліси в Країні Чудес» посідає чи не найперше місце.

Мова казки-повісті Керролла становить значний науковий інтерес. Мовна творчість письменника – це багатомірний комплекс взаємопов'язаних елементів. Художнє бачення Л. Керролла світу неповторно індивідуалізоване. Специфічною особливістю у творі Керролла є те, що важливу роль відіграє мовна семантика. Особливо цікавим є використання автором гумору та виявленню його лінгвістичного статусу, використання «гри слів» та одного з його основних різновидів – каламбуру.

Усім видам «гри слів» (каламбурам) притаманне те, що вони протиставляють одне до одного два, а то й декілька виразів, які мають різні значення, але однакову або ж подібну форму. Саме через це переклад «гри слів» є досить складним явищем. Головною причиною, яка сприяла вибору теми роботи є частий вжиток цього явища у казці-повісті Л. Керролла «Пригоди Аліси в Країні Чудес», а також труднощі його перекладу.

Не дивлячись на велику кількість робіт, присвячених різним аспектам каламбуру, в лінгвістиці практично відсутні дослідження змістових характеристик цього прийому. Широке використання «гри слів» та каламбуру у ряді літературних жанрів, агностичне відношення багатьох дослідників до каламбуру, зарахованого ними в список «неперекладних» явищ, диктує необхідність розробки прийому перекладу з однієї мови на іншу. Тема актуальна і в плані вивчення проблеми в створенні образності твору Л. Керролла «Пригоди Аліси в Країні Чудес». Саме тому в даній роботі пропонується розглянути весь гумор, «гру слів», лінгвостилістичні особливості англійського каламбуру в книзі Л. Керролла «Пригоди Аліси в Країні Чудес».

Актуальність дослідження зумовлена потребою охарактеризувати мовну особистість Льюїса Керролла, дати об'єктивне обґрунтування неадекватно оцінюваній мовностилістичній манері митця, виявити мовні особливості його індивідуального стилю, поглибити уявлення про його творчу особистість.